

Становище

от доц. д-р Ваня Атанасова Иванова

Член на научно жури за защита на докторска дисертация – заповед
№1297/02.06. 2017 на ректора на ЮЗУ

на дисертационния труд на тема: „ФОРМИРАНЕ НА
ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ УМЕНИЯ У УЧЕНИЦИТЕ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕТО
ПО „ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА”

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Област на висше образование – 1. Педагогически науки

Професионално направление - 1.3. Педагогика на обучението по ...

Научна специалност – Методика на обучението по родинознание и

природознание в началните класове

от ЦВЕТОМИРА ИЛИЕВА ИВАНОВА, редовен докторант ЮЗУ „Неофит
Рилски“

I. Данни за дисертанта

Цветомира Иванова е бакалавър по специалност Начална училищна педагогика и Магистър педагог по управление на образованието. И двете степени са придобити в ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград. Притежава допълнителна професионална квалификация Начален учител по английски език. От м. февруари 2013 до м. февруари 2017 година е редовен докторант в катедра Предучилищна и начална училищна педагогика в ЮЗУ. В този период е привлечана като гост-преподавател, а от февруари 2016 година до настоящия момент е асистент в ЮЗУ.

II. Общо описание на дисертационния труд

В дисертационния труд „Формиране на изследователски умения у учениците чрез обучението по „човекът и природата“ се разглежда един от значимите проблеми на съвременното обучение в природонаучното направление, свързан с необходимостта от използване на изследователски подход при решаване на проблеми от различни области на живота. Потвърждение на актуалността на темата е наличието на специфична област на компетентност – „Наблюдения, експерименти и изследване“ в

образователните стандарти в КОО „Природни науки и екология“ още в начален етап на образованието.

Разработката е в обем 359 стр. основен текст, и 20 броя приложения. Текстът е онагледен с фотографии, визуализации, 20 фигури и 35 таблици. Библиографията включва списък от 315 литературни източници – 257 на кирилица и 56 на латиница, както и 2 интернет адреса.

Разработката е структурирана в увод, три глави, изводи, използвана литература и приложения. В своята цялост трудът осигурява добро ориентиране в съдържателния обхват на изследвания проблем. Във всяка от частите на доктората са обособени основни проблеми, което позволява развитието на дисертационната теза от теоретична и изследователска позиция. Емпиричната част на изследването е осъществена въз основа на анализ и систематизация на богат експериментален и диагностичен материал за периода 2015-2017 година.

Основната концепция на изследването е представена в увода на разработката. Целта и задачите са в логическа и съдържателна взаимовръзка и разкриват основното иновационно намерение на автора в проведеното изследване. Използваната от дисертанта изследователска методика има оригинален характер и се основава на подходите за декомпозиция и обективизиране на изследваното явление. В параграф „Диагностични методики – съдържателни особености, критерии и показатели“ са формулирани критериите и показателите на отделните панели на изследователския процес. Те отразяват аналитичния подход при диференциране на проявленията на изследователските умения и техните индикатори, което е едно от значимите постижения на докторанта.

Теоретичната обосновка и интерпретация на проблема за изследователските умения в **първа глава** са извършени на много добро ниво. Направеният преглед на същността им показва уменията на авторката да систематизира и обобщава теоретични постановки на основата на основополагащи педагогически и психолого-педагогически схващания. Развитието на проблема е извършено в добра логическа свързаност, умело е използвана аргументацията на цитираните тези, проследява се дискусията относно ролята на изследователския подход и проблемните ситуации в обучението по Човекът и природата, където достатъчно отчетливо е открито и становището на докторанта. Проучени

са голям брой литературни източници, цитирането е коректно. Избраният подход при осъществяване на теоретичния анализ позволява да се разкрие многообразието и сложността на изследваното явление. Частичните обобщения, най-често представени в текста с пояснението „бележка моя – Ц.И.“ позволяват на Цветомира Иванова да синтезира представените теоретични възгледи в контекста на изследователските си задачи и перспективи.

Във **втора глава** на изследването са представени методиката, съдържанието и организацията на изследователската работа. Те са конструирани въз основа на обобщение и трансфер на анализирани теоретични постановки, при което е направен добър опит за съдържателно конкретизиране на етапите на дейността в условията на ученическото изследване и експериментиране. Всеки структурен компонент на изследователската дейност на учениците (потребност и мотив, цел, предположение, изследователски и технически задачи и т. н.) е свързан с необходимите умения за успешната му реализация. Въз основа на това се обосновават 8 диагностичните методики, чрез които се установява равнището на различни проявления на изследователските умения.

Реализираните етапи на педагогическата технология за формиране на изследователски умения у учениците чрез проблемни ситуации в обучението по „Човекът и природата“ в III клас, развити в блок-схема № 2 произтичат от представената психолого-педагогическа аргументация и отразяват не само логиката на изследователското търсене, но и спецификите на начална училищна възраст.

Анализът на резултатите в **трета глава** е представен чрез преобразуване на емпиричните данни в статистически резултати, сравняване на резултатите от контролен и формиращ етап, както и обсъждане на корелационни връзки и зависимости между отделни компоненти на изследователските умения. Количествената и качествената интерпретация на резултатите, анализът и обобщенията чрез таблици, статистически величини и хистограми са на много добро ниво. Те позволяват да се открият важни закономерности, свързани с различни индикатори на процеса на изграждане на изследователските умения.

Направените изводи произтичат от проведената експериментална дейност и отразяват характера и спецификите на процеса в изследваната възрастова група.

Стилът, езикът и техническо оформление на дисертационния труд са на много добро ниво. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертацията.

III. Научни приноси

Теоретичната обосновка, емпиричното доказване и конструиране на технология за формиране на изследователски умения, както и извършеният диагностичен анализ и обобщения, притежават значимост като изследователска позиция и като равнище на обобщаване и систематизиране, което определя и безспорното наличие на приносни моменти в дисертацията. Приносен елемент се открива и в експерименталното доказване на ключовата роля на уменията за откриване, разбиране и проследяване на причинно-следствени връзки в цялостната структура на изследователската дейност, както и в установяването на връзката и правата линейна зависимост между уменията за откриване, разбиране и проследяване на причинно-следствени връзки и уменията за планиране, организиране и реализиране на експерименти. Формулираните приноси от докторанта визират в необходимата степен иновационния компонент и резултатите от проведеното изследване. Изключение прави принос №4, който не може да се окачестви като научен. Трудът съдържа научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в научната област „Методика на обучението по околната среда, човекът и природата и човекът и обществото“.

Дисертантът е участвал в научни форуми с разработки по темата на дисертацията. Представените публикации – 5 на брой, съответстват на изискванията. В научно отношение публикациите са издържани. Резултати и обсъждане от публикациите са отразени и в дисертационния труд.

IV. Критични бележки и препоръки

Препоръките се отнасят основно около някои формални страни на оформянето на дисертационния труд:

1. В диагностичната концепция експерименталният клас се разделя на първа и втора експериментална група, което очевидно е било

целесъобразно в организационно отношение. При описанието на резултатите обаче това създава допълнително усложняване на и без това сложната диагностична процедура.

2. Поместените в глава 3 „АНАЛИЗ И СРАВНЕНИЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ...”таблицы с индивидуалните резултати на учениците биха могли да се представят в Приложенията, за да се олекоти внушителния обем на разработката.

V. Заключение: Представеният труд разглежда значим изследователски проблем и притежава всички необходими качества на дисертационно проучване. Кандидатът демонстрира способности за самостоятелни научни изследвания. Подадена е декларация за оригиналност.

На базата на представения научен труд - дисертация на тема: „ФОРМИРАНЕ НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ УМЕНИЯ У УЧЕНИЦИТЕ ЧРЕЗ ОБУЧЕНИЕТО ПО „ЧОВЕКЪТ И ПРИРОДАТА” предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“, област на висше образование – 1. Педагогически науки; Професионално направление - 1.3. Педагогика на обучението по ...; Научна специалност Методика на обучението по родинознание и природознание в началните класове на ЦВЕТОМИРА ИЛИЕВА ИВАНОВА, редовен докторант в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Автор на становището:

30. 06. 2017 год.

доц. д-р Ваня Иванова